

KARELIA-AMMATTIKORKEAKOULU
Musiiikin koulutus

Eetu Pesonen

Oppilaan rohkaiseminen ja ohjaaminen tämän epämukavuusalueella
instrumenttiopetuksessa

Opinnäytetyö
Toukokuu 2020

OPINNÄYTETYÖ
Toukokuu 2020
Musiikin koulutus

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
+358 13 260 600

Tekijä
Eetu Pesonen

Nimeke
Oppilaan rohkaiseminen ja ohjaaminen tämän epämukavuusalueella instrumenttiopetuksessa

Tiivistelmä

Tässä opinnäytetyössä tarkasteltiin ohjaavan instrumenttiopettajan keinoja oppilaan innostamiseen, motivointiin ja ohjaamiseen tämän epämukavuusalueella. Työssä tutkittiin ja pohdittiin, mitä hyötyä epämukavuusalueelle syöksymisestä ja siellä työskentelemisestä on soittajalle tämän kehittymisen kannalta ja miten erilaiset tekijät voivat vaikuttaa oppijan motivaatioon, innostumiseen ja vastaanottavuuteen.

Aihetta tutkittiin kirjallisen lähdeaineiston ja artikkelien sekä tekijän omien kokemusten ja empiiristen havaintojen pohjalta.

Opettajalla ja tämän toiminnalla voi olla suurikin vaikutus oppilaan asennoitumiseen sekä tämän innostuksen ja motivaation määrään ja laatuun epämukavuusalueella toimimisensa suhteen. Motivoinnilla, kiinnostusta herättämällä, hyvällä opettaja–oppilas-suhteella, perustelu- ja puhetaidoilla sekä konkreettisilla esimerkeillä ja opetusmateriaalivalinnoilla opettaja voi edistää oppijan intoa syöksyä epämukavuusalueelle ja työskentelemään sen parissa.

Kieli
suomi

Sivuja 22
Liitteet 0

Asiasanat

musiikki, pedagogiikka, epämukavuus, motivointi, alue

THESIS
May 2020
Degree Programme in Music

Tikkarinne 9
80200 JOENSUU
FINLAND
+ 358 13 260 600

Author
Eetu Pesonen

Title
Encouraging and Instructing a Student When Working Outside the Student's Comfort Zone in Instrument Teaching

Abstract

The purpose of this thesis was to explore how an instrument teacher can encourage and guide his/her students to study outside their comfort zone. The aim was to find out why it is useful to music or instrument student to study contents outside their comfort zone, and to find out how different things affect in student's motivation, interest and receptiveness.

This thesis and its research were made on the basis of different textual sources and the author's empirical perceptions.

The teacher and his/her actions can have a wide impact to the student's interest, attitude and motivation when studying outside of the student's comfort zone. The teacher can improve students' enthusiasm to go and study on the outside of their comfort zone by using his/her knowledge and skills on motivating, speaking, arguing and explaining, and with the help of a good teacher-student-relationship and some good examples and stories in his/her pocket.

Language
Finnish

Pages 22

Keywords

music, pedagogics, outside comfort zone, motivation

Sisältö

1	Johdanto	5
2	Opinnäytetyön taustaa	6
3	Epämukavuusalueelle syöksymisen ja siellä työskentelemisen hyödyllisyys.....	7
3.1	Musiikin teorian opiskelun ja hahmottamisen hyödyllisyys.....	8
3.2	Instrumentin monipuolisen hallinnan hyödyllisyys	9
3.3	Tyylilajien monipuolisen tuntemisen hyödyllisyys.....	10
4	Hyvät lähtökohdat, motivaatio ja kiinnostus.....	11
4.1	Motivaatio, motivointi ja sen tukeminen	12
4.2	Kiinnostus, sen herättäminen ja tukeminen	13
5	Konkreettisia esimerkkejä ja työkaluja instrumenttiopetukseen sovellettuna.....	15
5.1	Materiaalivalinnat ja poikkigenreisyden hyödyntäminen.....	15
5.2	Teknologian, pelien ja leikin hyödyntäminen opetuksessa.....	17
5.3	Perustelu- ja puhetaidot.....	17
6	Epämukavuusalueelta opittujen sisältöjen hyödyntäminen sekä niiden avulla mukavuusalueen vahvistaminen.....	19
7	Pohdinta.....	20
	Lähteet.....	22

1 Johdanto

Opinnäytetyöni käsittelee instrumenttiopettajan mahdollisuuksia ja keinoja rohkaista oppilasta tämän epämukavuusalueen sisältöjen pariin. Kohderyhmänä ovat soitonoppilaat, jotka polkevat kehityksessä paikallaan koluttuaan mukavuusalueellaan, sekä oppilaat, jotka noudattavat heitä itseään vähemmän lähtökohteisesti kiinnostavia tai heille haastavasti lähestyttäviä sisältöjä sisältävää opetussuunnitelmaa. Tutkin ja pohdin aihetta instrumenttipedagogin, tarkemmin kitaransoiton opettajan näkökulmasta. Lähdemateriaalina olen käyttänyt niin aihealueen kirjallisuutta ja verkkoartikkeleita kuin myös tekijän kokemuksia ja empirisiä havaintoja.

Tarkastelen ja pohdin työssäni seuraavia kysymyksiä: Mitä hyötyä epämukavuusalueelle syöksymisestä ja siellä työskentelemisestä oppijalle on? Miksi ja miten epämukavuusalueella työskentely on oppilaan omien tavoitteiden, kehittymisen ja musiikillisen identiteetin löytämisen kannalta hyödyllistä? Kuinka sieltä opittuja sisältöjä voidaan hyödyntää ja yhdistää myös oppilaan mukavuusalueen sisältöihin? Kuinka erilaiset asiat opetustilanteiden ilmapiiristä, opettajan tyylistä ja käytänteistä sekä opettaja–oppilas-suhteesta lähtien vaikuttavat yleisesti oppijan motivaatioon ja luottamukseen opettajaa kohtaan ja tätä kautta asenteeseen myös erilaisia sisältöjä kohtaan? Pyrin vastaamaan näihin kysymyksiin ja esittelemään myös konkreettisia esimerkkejä ja työkaluja, joilla opettaja voi rohkaista ja innostaa oppilasta syöksymään epämukavuusalueelle ja ohjata siellä työskennellessä.

Olen jo muutaman vuoden kitaransoiton opettajana toimittuani kohdannut useita oppilaita, joille jonkin opetettavan asian kanssa työskentely on tuntunut vastenmieliseltä, epämieluisalta tai haastavalta. Esimerkiksi työskennellessäni Keski-Karjalan musiikkiopistossa joidenkin opetussuunnitelman sisältöjen tarjoaminen oppilaille osoittautui haasteeksi. Vastaan on myös tullut oppilaita, jotka hallitsevat tietyn oman mukavuusalueensa tekniikoita, teoriaa tai tyyllilajia kiitettävästi, mutta joiden kehitys polkee paikallaan juuri tästä syystä; osa kehittymisen kannalta

hyödyllisistä sisällöistä ja materiaaleista voi löytyä vasta, kun uskaltaa tehdä tutkimusmatkan epämukavuusalueelle.

2 Opinnäytetyön taustaa

Teen tätä opinnäytetyötä osana musiikkipedagogin opintojani Karelia-ammattikorkeakoulussa. Aihe kiinnostaa itseäni useastakin syystä. Koen, että tutkimalla ja pohtimalla opettajan työkaluja oppilaan innostamiseen, voin itse sisäistää niitä paremmin ja kehittyä pedagogina. Toisaalta myös usea instrumenttipedagogi-kollegani, joiden kanssa olen aiheesta keskustellut, on kohdannut ja pohtinut vastaavia kysymyksiä joidenkin oppilaidensa kohdalla.

Olen myös itse oppijana aina ollut varsin mukavuudenhaluinen ja esimerkiksi musiikin teorian, tiettyjen tyyllilajien, kuten jazzin sekä joidenkin teknisten asioiden, opiskeleminen ja pelkästään jo niihin vastaanottavaisesti asennoituminen on ollut itselleni haasteellista. Osa opettajistani on kyennyt innostamaan, rohkaisemaan ja kannustamaan minua, perustelemaan ja esittelemään esimerkkejä, jotka ovat kääntäneet pääni kohti epämukavuusaluettani ja parhaimmillaan saaneet minut astumaan sellaisista ovista sisään, joille en itse olisi joko hoksannut tai uskaltanut mennä.

Osa kenties ei, mutta itse pedagogina näen, että yksi opettajan tehtävistä on oppilaan motivaation ja kehitymisvalmiuden lisääminen ja ylläpitäminen, uusien ovien aukominen sekä mahdollisuuksien tarjoaminen. Sen sijaan opettajan ei mielestäni kuulu manipuloida oppilasta eli pyrkiä muuttamaan tämän ajatuksia tai mielipiteitä opettajan omaa etua tai tavoitteita ajatellen, vaan ohjaamisen tulisi palvella oppijan kehittymistä sekä noudattaa myös tämän tavoitteita ja toiveita. Pohjaankin esittelemäni pedagogiikan oppijalähtöiseen ohjausajatteluun ja soitonopetukseen. Tällä käsitetään juuri oppilasta kuunteleva ja tämän tavoitteita ja etuja kunnioittava pedagoginen lähestymistapa (Harju 2018, 6).

Olen toiminut kahden vuoden ajan kitaransoiton opettajana joensuulaisessa Musa-Pekka-musiikkioppilaitoksessa, yhden talven Keski-Karjalan musiikkiopistossa kitara- ja bändiopettajana, ja lisäksi minulla on ollut muutamia yksityisoppilaita sekä opintojeni kautta harjoitusoppilaita. Käytän tässä opinnäytetyössä keräämäni tietopohjan lisäksi omiin kokemuksiin perustuvia empiirisiä havaintoja ja omaa pohdintaani. Sovellan yleisesti opettamiseen, oppimiseen, motivaatioon ja opettajuuteen liittyviä pohjatietoja instrumenttipedagogiikkaan ja tarjoan konkreettisia esimerkkejä esimerkiksi opetusmateriaaleista.

3 Epämukavuusalueelle syöksymisen ja siellä työskentelemisen hyödyllisyys

Epämukavuusalue on muotiasana. Sinne syöksymistä ja siellä työskentelemistä mainostetaan alituisesti mediassa. Tunnetuissa epämukavuusalueen mainoslauseissa ”Comfort zone is a beautiful place but nothing never grows there”, eli vapaasti suomennettuna ”Mukavuusalue on kaunis paikka, mutta mitään uutta siellä ei koskaan kasva” ja ”Outside of the comfort zone is where the magic happens”, eli ”Epämukavuusalueesi on paikka, jossa taikuu tapahtuu”, piilee vahva totuusperä. Siinä vaiheessa, kun oma mukavuusalue alkaa olla koluttu, tai siellä toimiminen ei kehitä, on syytä syöksyä epämukavuusalueelle. Sieltä poimittuja sisältöjä voi useimmiten myöhemmin hyödyntää myös omalla mukavuusalueella ja vahvuusalueella, esimerkiksi suosikki tyyllilajissa. Oppilas saattaa myös innostua ja oivaltaa jotain uutta vieraillessaan epämukavuusalueellaan ja asennoitua vastaanottavasti erilaisia uusia asioita kohtaan.

Instrumenttiopetuksessa ja musiikin opetuksessa tyypillisiä ongelma-alueita ovat esimerkiksi musiikin teorian ja joidenkin tyyllilajien opiskelu. Teorian tai esimerkiksi jazzin opiskelu voi tuntua oppilaasta tarpeettomalta pakkopullalta, jota tehdään vain opettajan mieltymysten ja tavoitteiden vuoksi. Jazz tyyllilajina vaatii usein teorian ymmärtämystä, mikä lienee yksi syy sen epäsuosiolle ja haastavuudelle. Osalle kitaraoppilaistani myös esimerkiksi nuotinluvun, sointukäännösten ja asteikoiden harjoittelu on tuntunut hankalalta ja vaikeasti lähestyttävältä, jopa vastenmieliseltä.

Epämukavuusalueelle syöksyminen voi tuntua oppilaasta vastenmieliseltä tai vaikealta. Esimerkiksi kitaransoiton opiskelijalle, joka hallitsee jo suvereenisti duuri- ja molliasteikot, nopean plektrakäden tekniikan ja esimerkiksi heavy rock -genren tyyllillisen osaamisen, voi jazz-sointujen ja asteikoiden, sävelkulkujen ja sointuvaihdoksiin pohjautuva improvisointi olla epämukavuusaluetta. Syy tälle voi löytyä esimerkiksi kyseisen oppilaan musiikkimausta; hän kuuntelee mielellään omaa mielimusiikkiaan, ja täten kyseiset jazz- ja teoriailmiöt voivat tuntua etäisiltä, turhilta tai haastavilta. Oppijalle voi muodostua ns. kynnys uutta opetettava asiaa kohtaan. Opettajan tehtävä on laskea tuota kynnystä, perustella opetettava asia hyödylliseksi, innostaa oppilasta uusien asioiden pariin ja avata tälle uusia ovia. Toisin sanoen tehdä epämukavuusalueella työskentelemisestä vähemmän epämukavaa. Näitä epämukavuusalueiden sisältöjä voi usein hyödyntää myös oppilaan omalla vahvuusalueella. Käsittelen tätä hyödyntämistä tarkemmin luvussa 7.

3.1 Musiikin teorian opiskelun ja hahmottamisen hyödyllisyys

Musiikin teorian osaamisen hyödyllisyyttä on tutkittu useissa verkkoartikkeleissa sekä esimerkiksi Niko Moilasen (2017) musiikkikasvatuksen kandidaatintyössä *Musiikinteoria osana musiikinopetusta – tarvitaanko sitä?* Moilasen tutkimustulosten mukaan on yleistä, että musiikinteoria koetaan pakollisena ja irrallisena muusta musiikinopetuksesta. Hänen mukaansa musiikinteorian opettajat törmäävät usein oppilaiden motivaatio-ongelmiin, ja osa oppilaista kokee teorian opiskelun hyödyttömänä ja välttämättömänä pahana. Sen sijaan Moilasen mukaan musiikinteorian opiskelu pitäisi kokea mukavana, mielenkiintoisena ja muusikolle hyödyllisenä oppiaineena. (Moilanen 2017, 15.)

Eytan Jun (2018) käsittelee verkkoartikkelissaan *The Importance of Music Theory* musiikinteorian hyödyllisyyttä instrumentin opiskelijalle. Hän tuo esille myytin, jonka mukaan musiikinteoria olisi vahingollista luovuuden kannalta. Myytin mukaan liiallinen teorian ja sääntöjen tunteminen tekisi soittamisesta robotti- maista. Jun kuitenkin perustelee myytin paikkansa pitämättömäksi vertaamalla musiikinteorian sääntöjä kieleen; me tunnemme äidinkielemme säännöt varsin hyvin, mutta rikomme niitä päivittäin. Uusia slang- ja lainasanoja syntyy ja

käytetään alituisen puhekielessä. Silti säännöstön, kieliopin ja sanaston eli kielen teorian tunteminen auttaa muodostamaan ja hahmottamaan fraaseja ja kokonaisuuksia. Sama pätee musiikinteoriaan: vaikka tuntisimme säännöt, voimme valita milloin noudatamme, hyödynnämme tai rikomme niitä. Samoin tunnistamme kappaletta kuunnellessamme, milloin siinä noudatetaan ja milloin rikotaan näitä musiikinteorian sääntöjä. Tämän myötä kappaleen hahmottaminen ja erilaisten ilmiöiden kuten melodioiden ja sointukulkujen poimiminen helpottuu. Junin mukaan musiikinteorian hallinta auttaa kappaleiden haltuunotossa, helpottaa nuotinlukua, edistää improvisointitaitoja sekä antaa työkaluja musiikin kuunteluun ja luovuuteen. (Jun 2018.)

3.2 Instrumentin monipuolisen hallinnan hyödyllisyys

Samoin kuin musiikinteorian opiskelu, instrumenttien tekniikoiden ja esimerkiksi asteikoiden ja sointukäännösten opiskelu sekä erilaiset tyylilajit voivat lukeutua oppilaan epämukavuusalueelle. Vastaavasti, kuten musiikinteorian hallinnasta, on myös oman instrumentin ja erilaisten tyylilajien opiskelusta monenlaista hyötyä soiton opiskelijalle. Asteikoita sellonsoiton opiskelussa tutkineen Oskari Pirttimaan (2018) tutkimustulosten mukaan oikeanlainen asteikoiden harjoittelu vaikuttaa myönteisesti muun muassa sorminäppäryyteen, äänentuottoon, artikulaatioon, nuotinnimien tuntemukseen sekä asemanvaihtojen hallintaan ja otelaudan tuntemukseen (Pirttimaa 2018, 7).

Saman voi olettaa pätevän muihinkin otelaudan tai näppäimistöön omaaviin soittimiin. Kitaristina olen huomannut, että vaikka monipuolinen asteikoiden ja sointujen harjoittelu voi lähtökohtaisesti tuntua tylsältä ja vähemmän mielenkiintoiselta, se edistää Pirttimaan mainitsemia asioita. Lisäksi useiden sävellajia ja asteikoita noudattavien kappaleiden melodioiden ja harmonioiden hahmottaminen oppiminen on helpompaa ja nopeampaa, kun soittaja pystyy hahmottamaan ja huomaamaan esimerkiksi asteikkojuoksutuksia ja sointukulkuja. Samalla kun soittaja harjoittelee asteikoita tai sointuja, hänen yleinen käsien koordinaatio paranee.

3.3 Tyylilajien monipuolisen tuntemisen hyödyllisyys

Kuten musiikinteorian ja instrumenttitekniisten asioiden opiskelusta, on myös musiikin tyylilajien tuntemuksesta hyötyä soittajalle ja muusikolle. Kitaristin näkökulmasta erilaisten tyylilajien kuuntelua ja harjoittelua on pohtinut Ryan Spencer verkkoartikkelissaan *The Importance of Knowing different Genres*. Spencerin mukaan uusien tyylilajien opiskelu on useille kitaristeille epämieluisaa, mutta erityylin palkitsevaa työtä. Kun kitaristi hallitsee monipuolisesti eri tyylilajeja ja osaa muutamia kappaleita eri tyylilajeista, on hän valmis esittämään niitä tarvittaessa. (Spencer, ei vuosilukua.)

Tarkastelemalla musiikin ja eri tyylilajien historiaa käy ilmi, että useimmiten uudet tyylilajit ovat saaneet vaikutteita vanhemmista tyylilajeista tai muodostuneet kahta tai useampaa aiemmin olemassa ollutta tyylilajia yhdistelemällä. Esimerkiksi nykyaikaisessa populaarimusiikissa voi kuulla vaikutteita niin afroamerikkalaisesta rytmimusiikista, länsimaisesta taidemusiikista ja lukuisista muista tyylilajeista. Brasilialaisessa Bossa Novassa yhdistyi jazz-elementit ja perinteiset brasilialaisen kansanmusiikin rytmit (Faria 2011, 60). Bluesrockissa yhdistyvät blues-, ja rockmusiikki. Fuusiojazzissa nimensä mukaan yhdistellään jazzia ja jostakin muuta genreä (Peda.net 2020).

Tästä tyylilajien yhdistelystä ja toisiinsa liittymisestä voitaneen päätellä, että tutustumalla monipuolisesti eri tyylilajeihin ja harjoittelemalla niiden sisältöjä soittaja voi hyödyntää oppimiaan asioita omassa soitossaan ja jopa luoda uudenlaista musiikkia. Esimerkiksi pop-musiikkiin luokiteltava kappale voi sisältää jostakin muusta genrestä lainatun melodiakuvion, rytmikuvion tai ilmiön. Näiden ilmiöiden hahmottaminen ja toteuttaminen kappaletta soittaessa helpottuu, kun soittaja hahmottaa ja tunnistaa kyseiset kuviot tai ilmiöt.

4 Hyvät lähtökohdat, motivaatio ja kiinnostus

Tässä luvussa tarkastelen, minkälaiset opetuksen ja oppimisen lähtökohdat edesauttavat oppijan yleistä motivaatiota sekä valmiutta ja innokkuutta harjoitella myös epä mukavuusalueen sisältöjä, kuten vierasta tyyliä tai oppijalle lähtökohtaisesti epämieluisia harjoitteita. Opettajalla ja tämän toiminnalla ja valinnoilla on suuri vaikutus näihin lähtökohtiin. Opettajaan luottava oppilas todennäköisemmin uskoo opettajan perustelut ja ottaa helpommin vastaan opettajan tarjoamia harjoitteita ja sisältöjä. Toisaalta oppijan tunteva, yleisesti motivoinnista ja kiinnostuksesta tietoinen sekä puhe- ja perustelutaitoinen opettaja on lähtökohtaisesti valmiimpi ja potentiaalisempi rohkaisemaan oppilasta tämän epä mukavuusalueelle ja ohjaamaan siellä työskenneltäessä.

Hyvää opettajuutta ja hyvää pedagogiikkaa on tutkinut esimerkiksi Pertti Yli-Luoma (2003) teoksessaan Hyvä Opettaja. Yli-Luoman mukaan sellaisilla asioilla, kuten opettaja - oppilas-interaktiolla sekä arvioinnilla ja palautteella, on suora yhteys oppilaan motivaatioon, kiinnostukseen ja oppimisen menestykseen. Näillä sen sijaan on vaikutus oppijan asenteeseen ja toisin päin. Hyvät oppimisen lähtökohdat, hyvä opettajuus, oppijan motivaatio ja asenne, opettajan pedagogiset taidot ja ammattitaito sekä opettaja - oppilas-suhde muodostavat kokonaisuuden, jossa kaikki vaikuttaa kaikkeen. (Yli-Luoma 2003.)

Kitarapedagogina myös oman kokemukseni perusteella näen, että hyvät opetus-suhteen lähtökohdat edesauttavat oppijan yleistä motivaatiota ja luottamusta opettajaan. Tämä puolestaan vaikuttaa myönteisesti oppijan valmiuteen ja innostukseen vierailta ja työskennellä myös tätä lähtökohtaisesti vähemmän kiinnostavien tai vaikeammin lähestyttävien sisältöjen parissa. Toisin sanoen hyvä opettajuus, oppimisilmapiiri, arviointi ja opettaja - oppilas -suhde luovat hyvät lähtökohdat oppilaan rohkaisemiseksi tämän epä mukavuusalueelle sekä siellä työskenteilyn tukemiseen ja ohjaamiseen. Instrumenttiopettajan tuntiessa yleisiä motivointi- ja kiinnostuksen herättämiskeinoja voi hän soveltaa niitä instrumenttipedagogiikkaan ja omiin oppilaisiinsa.

4.1 Motivaatio, motivointi ja sen tukeminen

Motivoitunut oppilas on todennäköisesti valmiimpi harjoittelemaan ja oppimaan myös epämukavuusalueensa sisältöjä kuin vähemmän motivoitunut oppilas. Kirjassaan Johdatus musiikin oppimiseen, Kari Ahonen (2004) uskoo motivaation olevan ratkaiseva tekijä niin musiikin kuin minkä tahansa muun oppiaineen oppimisessa (Ahonen 2004, 142). Tästä voitaneen tulkita ja johtaa päätelmä, että kun soitonoppilaan yleinen motivaatio on hyvällä tasolla, on hän vastaanottavaisemmassa tilassa kaiken oppimisen suhteen.

Motivaatiota, motivointia ja innostamista käsitellään esimerkiksi Katariina Salmela-Aron (2018) toimittamassa kirjassa *Motivaatio ja oppiminen*. Teos sisältää aihealueittain tekstejä useilta eri kirjoittajilta. Jo kirjan ensimmäisen osan otsikko, ”Motivaatio ja oppiminen kulkevat käsi kädessä”, tiivistää väittämän siitä, että motivaatiolla on merkitystä oppimiseen. Teos on kirjoitettu pääosin koulumotivaation ja luokanopettajan näkökulmasta, mutta sisältö soveltuu ja on sovellettavissa myös yksilöopetukseen ja instrumenttipedagogiikkaan.

Opettajan osuutta oppijan motivaation herättämisessä ja ylläpitämisessä käsittelee erityisesti teoksen luku ”Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle” (Lerkkänen & Pakarinen 2018) Lerkkäsen ja Pakarisen mukaan opettajalla ja tämän opetuskäytänteillä sekä opettaja-oppilas-suhteella ja vuorovaikutuksella on vaikutusta oppijan motivaatioon. Heidän mukaansa opetusvuorovaikutuksen ja oppimisympäristöjen tulisi edistää oppilaiden koulumotivaatiota. (Lerkkänen & Pakarinen 2018, 181–187.)

Opettajalla on useita motivaation tukemisen keinoja. Kannustava ja huomioon ottava ilmapiiri tukee oppijan motivaatiota. Opetuksen selkeällä organisoinnilla voidaan turvallinen ja myönteinen oppimisympäristö. Yksilölliset, oppilaalle merkitykselliset sisällöt sekä innostavat tehtävät, materiaalit ja toiminnot herättävät oppilaan kiinnostuksen ja edistävät kiinnittymistä opiskeluun. Lisäksi, kun ”opettajan antama palaute vielä korostaa oppimisprosessin merkitystä, konkretisoi oppilaan osaamista edistymistä ja tehtävät tarjoavat sopivia haasteita ja menestymisen mahdollisuuksia, se tukee oppilaan pystyvyyden tunnetta” (Lerkkänen &

Pakarinen 2018, 191). Mitä hyödyllisemmäksi oppilas tehtävän ja opiskeltavan asian kokee, sitä enemmän hän arvostaa sitä ja sitä paremmin hän siihen kiinnittyy. Tiivistetysti muotoiltuna oppilaskohtaiset tavoitteet, kannustimet, palaute ja arviointi tukevat hallinnan tunnetta, oppimista, sinnikästä yrittämistä ja siten edistymistä. (Lerikkanen & Pakarinen 2018, 191–192.)

4.2 Kiinnostus, sen herättäminen ja tukeminen

Kun tarkastellaan oppilaan rohkaisemista tämän epämukavuusalueen sisältöjen pariin, on kiinnitettävä erityistä huomiota kiinnostukseen, sen herättämiseen ja ylläpitämiseen. Kiinnostusta tutkineet Kalle Juuti ja Jari Lavonen (2018) perehtyvät Salmela-Aron (2018) toimittaman teoksen *Motivaatio ja oppiminen* luvussa ”Opettaja voi tukea oppilaan kiinnostuksen kehittymistä” opettajan keinoihin oppijan kiinnostuksen herättämiseksi ja tukemiseksi jotakin opittavaa asiaa kohtaan. Heidän mukaansa

Kiinnostus on tärkeä osa oppimista. Kun on kiinnostunut opiskeltavasta asiasta, opiskeluun motivoituu ja sitoutuu, osaamisen tunne paranee ja opiskeluun liittyvät oman toiminnan säätelyn taidot kasvavat. Kiinnostavan asian oppii paremmin, ja sen opiskelun parissa myös viihtyy. (Juuti & Lavonen 2018, 197.)

Toisaalta, mikäli opetettavat asiat keskittyisivät vain oppilaita jo lähtökohtaisesti kiinnostaviin asioihin, oppilaiden kokemusmaailma ja osaaminen eivät laajene, koska he syventyvät vain heitä entuudestaan kiinnostaviin asioihin. (Juuti & Lavonen 2018.) Juuti ja Lavonen (2018, 198) esittävät, että ”uusien asioiden oppimisen kannalta on tärkeää, että opettaja kiinnittää huomiota kiinnostuksen herättämiseen”.

Juuti ja Lavonen (2018) esittelevät tekstissään myös kiinnostustutkijoiden Ann Renningerin ja Suzanne Hidin teorioita kiinnostuksesta. Heidän mukaansa sillä on kaksoismerkitys. Se on ensinnäkin yksilön psykologinen tila, esimerkiksi tarkkaavaisuuden suuntautuminen ja tunteet, ja toisekseen kiinnostuksella käsitellään alttius motivoitua palaamaan jonkin asian äärelle. Kiinnostus myös jaetaan yleisesti kahteen vaiheeseen: tilannekiinnostukseen ja henkilökohtaiseen

kiinnostukseen. ”Tilannekiinnostus herää tilanteessa, ja sen syntymiseen vaikuttaa jokin ympäristön asia tai ilmiö” (Juuti & Lavonen 2018, 199).

Tilannekiinnostuksen syntymistä edistää ympäristön, ilmiön tai asian miellyttävyyttä, hauskuus tai yllätyksellisyys, se on tunneperäistä eli emotionaalista ja häviää yhtä helposti kuin syttyy. Tilannekiinnostus on verrattavissa tähtisädetikkiin. Kun se sytytetään, se hehkuu ja kipinöi, kunnes hetken kuluttua sammuu. Mikäli ajatellaan vain tilannekiinnostusta, seuraavalla kerralla kiinnostuksen herättämiseksi ei riitäkään enää pelkkä tähtisädetikki, vaan tarvitaan kenties ilotulitusraketti. (Juuti & Lavonen 2018, 199.) ”Opettajan onkin haastavaa miettiä, mitä tehdä sitten, kun tähtisädetikki on sammunut” (Juuti & Lavonen 2018, 199). Henkilökohtainen kiinnostus on puolestaan kaksivaiheisen kiinnostuksen kehittyneempi vaihe. ”Sopivassa ympäristössä tilannekiinnostus voi kehittyä henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi. Kun yksilöllä on henkilökohtainen kiinnostus jostain asiasta kohtaan, hän hakeutuu vapaaehtoisesti ja toistuvasti kiinnostuksensa kohteeseen äärelle” (Juuti & Lavonen 2018, 199).

Juutin ja Lavosen esittelemän kiinnostuksen kehittymisen nelivaiheisen mallin mukaan kiinnostuksen kehittyminen on jaettavissa neljään vaiheeseen: herätettyyn tilannekiinnostukseen, ylläpidettyyn tilannekiinnostukseen, kehkeytyvään henkilökohtaiseen kiinnostukseen ja kehittyneeseen henkilökohtaiseen kiinnostukseen. Opettaja voi tukea oppijan kiinnostuksen heräämistä uutta asiaa kohtaan. (Juuti & Lavonen 2018, 199.) ”Tilannekiinnostuksen voi herättää järjestämällä jonkin miellyttävän, hauskan, yllättävän tai houkuttelevan tilanteen” (Juuti & Lavonen 2018, 200). Esimerkiksi jokin kemian demonstraatio, jossa väri vaihtuu tai syntyy valoa, voi herättää oppijan kiinnostuksen itse kemiaa ja siinä esiintyvää demonstroitua ilmiötä kohtaan. Sitten, kun tilannekiinnostus on herätetty, on opettajan tuettava sitä, sillä tilannekiinnostukseen ei liity oppijan omaehtoista ja itsenäistä hakeutumista. Opettaja voi tukea ja ylläpitää oppijan tilannekiinnostusta esimerkiksi mielenkiintoisia työtapoja ja harjoituksia kehittämällä, mutta vielä optimaalisempaa on, jos herätetty tilannekiinnostus jostakin asiasta kohtaan kehittyy henkilökohtaiseksi kiinnostukseksi. Tässä vaiheessa oppijan tulee nähdä ja kokea asia hyödylliseksi ja mielenkiintoiseksi, ja opettaja voi omalta

osaltaan edesauttaa tätä esimerkiksi perustelemalla oppijalle, mitä hyötyä asian opiskelemisesta on. (Juuti & Lavonen 2018, 199-204.)

5 Konkreettisia esimerkkejä ja työkaluja instrumenttioletukseen sovellettuna

Kun hyvät lähtökohdat on saavutettu ja opettajalla on tarvittava pohjatieto yleisestä motivoinnista ja kiinnostuksen herättämisestä, voi hän esimerkiksi opetusmateriaalivalinnoillaan ja perustelutaidoilla innostaa ja rohkaista oppilasta tämän epä mukavuusalueelle. Instrumenttioletukseen sovellettuna tämä voi tarkoittaa esimerkiksi harjoitusten ja harjoituskappaleiden valikointia oppijalle mieluisiksi. Tässä luvussa esitetään hypoteettinen esimerkkutilanne, jossa opettajan tehtäväksi muodostuu oppilaan rohkaiseminen epä mukavuusalueen sisällön pariin ja tuottaa erilaisia lähestymistapoja ongelman ratkaisemiseksi. Esitellyt työkalut pohjautuvat pääosin edellisessä luvussa esiteltyihin hyvän opettajuuden, motivoinnin ja kiinnostuksen teorioihin ja malleihin sekä niistä johdettuihin päätelmiin.

Oletetaan, että soitonopettajalla on opetettavana oppilaalle opetussuunnitelman sisältämä asia x. Olkoon x jokin johtosävelkuviio (pattern) duorisointuarpeggiolle. Asia x lukeutuu kuitenkin oppijan epä mukavuusalueelle. Hän ei lähtökohtaisesti näe tarpeelliseksi tai mieluisaksi asian x harjoittelua. Oppija pitää erityisesti tyylilajista y. Olkoon y rap-musiikkia. Aiemmissa luvuissa saavutetut hyvät opetuksen lähtökohdat on saavutettu, joten tässä vaiheessa opettajalla on useitakin työkaluja ns. ”myydä” opetettava asia oppijalle sekä tehdä sen opiskelusta kiinnostavaa.

5.1 Materiaalivalinnat ja poikkigenreisyyden hyödyntäminen

Lähes jokaisesta tyylilajista on nykypäivänä mahdollista löytää kappale, jossa esiintyy jostakin muusta tyylilajista lainattuja elementtejä tai teorian pohjautuvaa sisältöjä. Esimerkiksi rock-musiikin käsite on tänä päivänä niin laaja, että erilaisista rock-kappaleista voi löytää esimerkiksi jazz-lähestymiskuvioita, jazzista tai

klassisesta musiikista suoraan periytyneitä harmonisia elementtejä ja sointuprogressioita sekä monenlaista rytmikkaa.

Opettaja voi perustella asian x haltuun ottamisen oppijalle hyödylliseksi, valita oppijalle sopivaa harjoitusmateriaalia, sekä lisäksi esittää kuinka tätä asiaa x voi oppilas mahdollisesti myös omalla mukavuusalueellaan hyödyntää. Opettaja voi etsiä Rap-musiikin alueelta kappaleen, jossa esiintyy asia x jossakin muodossa. Toisin sanoen yhdistää oppilaille uuden asian x oppimistilanteeseen oppilasta kiinnostavan asian y. Tarvittaessa opettaja voi esimerkiksi säveltää itse tai yhdessä oppijan kanssa soveltuvaan rap-kappaleeseen soolomelodian, joka sisältää asian x. Tutkimme aihetta kollegani ja rumpujen soiton opettaja Juuso Härkösen kanssa myös verkkoartikkelissamme ”Kuinka rohkaista oppilasta epämuukavuusalueelle” (Härkönen & Pesonen 2020). ”...maailma on täynnä esimerkiksi rock- ja metal-kitaristeja, joiden sooloihin sisältyy valtava määrä itse asiassa jazz-musiikista juonensa juurtavia lickejä ja melodioita. Näistä esimerkkeinä mm. Guthrie Govan, Steve Vai, Frank Zappa ja Steve Lukather” (Härkönen & Pesonen 2020). ”Tämän lisäksi pop- ja rock-musiikissa esiintyy valtavasti suosittuja harmonisia ja melodisia ilmiöitä, jotka ovat tulleet tunnetuksi klassisessa musiikissa tai jazz-musiikissa, ja joiden ymmärtäminen teoriapuolella helpottaa huomattavasti esimerkiksi kappaleiden opettelua korvakuulolta” (Härkönen & Pesonen 2020). Artikkelissa esittelimme materiaalivalintoihin perustuvaa kiinnostuksen herättämistä myös rumpujen opettamisen näkökulmasta.

Rumpalin epämuukavuusalueeseen voivat kuulua haastavat afroamerikkalaiset rytmit, mutta niitä voidaan lähestyä esimerkiksi rap-genren ykkösnimiin kuuluvan Snoop Doggin ”Vapors” kappaleen kautta. Afroamerikkalaisia lyömäsoittimia käytetään perinteisten kappaleiden lisäksi myös monenlaisissa funk- ja soul- sekä reggaekappaleissa. Lisäksi esimerkiksi radiossa soivissa pop-kappaleissa ja modernissa konemusiikissa hyödynnetään paljon perinteisestä brasilialaisesta musiikista peräisin olevaa baião-rytmiä (esimerkiksi Luis Fonsi & Daddy Yankee’n kappaleessa Despacito sekä J Balvin & Willy Williamin kappaleessa Mi Gente). Rumpalin mielimusiikin ollessa Nirvanaa, voi hänen kanssaan harjoitella flam-rudimenttia soittamalla Nirvanan ”Smells Like Teen Spirit” -kappaleen mukana, joka sisältää runsaasti kyseessä olevaa rudimenttia. (Härkönen & Pesonen 2020.)

5.2 Teknologian, pelien ja leikin hyödyntäminen opetuksessa

Vastaavasti, kuten asian x opiskeluun voidaan liittää jotakin oppilasta kiinnostavaa tätä kiinnostavasta musiikista, voidaan siihen yhdistää myös ulkoisia mielenkiinnon herättäjiä. Useita ja etenkin nuoria oppilaita kiinnostaa teknologia ja pelit. Nykypäivän teknologinen ja musiikkitekologinen maailma on sangen avara. Eri-laisia ohjelmistoja ja laitteita löytyy joka lähtöön, ne ovat helposti saatavissa ja niiden hyödyntämisestä opetuksessa on monia etuja (Lankinen & Haapala 2019). Yhdistämällä näitä asian x oppimistilanteeseen, voi opettaja saada oppijan kiinnostuksen heräämään myös asiaa x kohtaan. Toisaalta jonkin teknologisen laitteen tai ohjelman hyödyntäminen asiaa x opetettaessa voi tehdä sen opiskelusta mielenkiintoisempaa ja mukavampaa.

Sama pätee peleihin. Työskennellessäni Keski-Karjalan musiikkiopistossa sain tilannekiinnostuksen herättämisen mallia hyödyntäen useammankin oppilaan kiinnostuksen heräämään opetettavaa asiaa kohtaan, pelejä hyödyntämällä. Kokemukseni perusteella tämä toimii etenkin nuorempien oppilaiden kohdalla. Toinen hyvä lähestymistapa on leikki. Yhdistämällä jonkin asian opiskeluun ja harjoitteluun leikin tai leikkisyyttä, voi oppijan mielenkiinto herätä opittavaa asiaa kohtaan leikin kautta. Toisaalta pelien, leikin ja teknologian hyödyntäminen avaa uusia menetelmiä ja mahdollisuuksia sekä vaihtelua työskentelytapoihin, opetukseen ja oppimiseen, ja tukea oppijan motivaation ja mielenkiinnon säilymiseen. Lisäksi hyödyntämällä musiikkitekologisia laitteita ja ohjelmia opetuksessa, oppilas voi samalla tutustua niihin ja niiden käyttämiseen. Tarjolla on myös lukuisia erilaisia musiikinteoriaa, nuotinlukua ja instrumenttitekniisiä asioita opettavia pelejä ja sovelluksia mobiililaitteille. Opettaja voi rohkaista esimerkiksi vastahakoisesti asteikkojen harjoitteluun suhtautuvaa oppilasta kokeilemaan aiheeseen tutustumista mobiilipelin kautta. Kokemukseni mukaan tämä toimii etenkin, mikäli oppilas on kiinnostunut mobiilipeleistä yleensä.

5.3 Perustelu- ja puhetaidot

Yksi tärkeimmistä asioista oppilaan rohkaisemisessa jonkin tämän epämukavuusalueelle kuuluvan asian opiskeluun, on kyseisen asian hyödyllisyyden

perusteleminen. Kun oppija ymmärtää asian opiskelusta itselleen aiheutuvan hyödyn, on hän todennäköisesti kiinnostuneempi asiasta. Opettajan tehtävä on kyetä perustelemaan, miksi mitään asiaa opiskellaan. Hyviä perusteluja musiikin teorian sekä instrumentin ja tyyllilajien monipuolisen hallinnan opiskelemiseksi on lueteltu ja esitelty kappaleessa 3.

Opettajan on siis niin sanotusti ”myytävä” oppijaa lähtökohtaisesti vähemmän kiinnostavat oppisisällöt tälle. Hyvien perustelujen lisäksi opettaja voi hyödyntää myös oppilasta jo kiinnostavia asioita sekä omia puhetaitojaan. Opettaja voi esimerkiksi selvittää, millaista musiikkia ja mitä yhtyeitä, artisteja ja tyyllilajeja oppilas mielellään kuuntelee tai soittaa, ja ottaa selville näiden taustoja. Uudet tyyllilajit ja soittotyylit ovat usein jollain tavoin aiemmin olemassa olleista tyyleistä ja niitä yhdistelemällä ja kehittämällä muodostuneita. Näin ollen on hyvin todennäköistä, että oppilaan idolin tai lempiyhtyeen musiikissa ilmenee vaikutteita joltakin musiikin kentältä.

Opettaja voi perustella ja kertoa oppilaalle musiikin ja modernienkin tyyllilajien taustoista - mistä ne ovat tulleet ja miten ne ovat syntyneet - sekä avata, miten suurin osa kaikesta musiikista pohjautuu usein joko taidemusiikin, erilaisten etnisten folk-tyyllilajien tai afroamerikkalaisen musiikin ilmiöihin ja elementteihin, tai kaikkiin näihin. Näin opettaja voi saada oppilaan ymmärtämään, miksi on hyödyllistä opiskella monipuolisesti erilaisia asioita. Toisaalta, mikäli oppilas ihailee jotakuta soittajaa, voi opettaja selvittää idolin taustoja. Onko hän opiskellut musiikkia ja jos on, niin miten? Kuinka hänen soittotyylinsä ja soundinsa ovat muodostuneet ja rakentuneet sekä mahdollisesti kehittyneet? Mikäli oppilaan idoli tai suosikkisoittaja on esimerkiksi opiskellut musiikkia jossakin oppilaitoksessa ja/tai hänen soittotyylistään on löydettävissä esimerkiksi musiikinteorian, instrumenttitekniisten asioiden ja tyyllilajien laajan tuntemuksen paljastavia ilmiöitä, voi opettaja perustella näiden opiskelemisen hyödylliseksi.

Yhtenä tekijän kokemusperäisenä konkreettisenä esimerkkinä mainittakoon eräs kitaransoiton oppilaani, joka suhtautui varsin vastahakoisesti tämän opetussuunnitelmaan sisältyneiden tyyllilajien sekä soittotekniisten ja teoriaan pohjautuvien asioiden, kuten duurin moodien, opiskeluun. Oppilasta kuitenkin kiinnosti Steve

Vai -nimisen kitaristin soittotyylillä, soundilla ja tuotantolla. Hän kuunteli mielellään Vain-soittoa ja oli itseopiskellut jonkin verran pätkiä tämän kitarasooloista ja kappaleista suoraan internetistä löytämiensä tabulatuurien avulla. Opettajana pohdin, voisinko jotenkin oppilaalle mielenkiintoisten asioiden kautta saada tämän kiinnostuksen heräämään myös edellä mainittuja opetussuunnitelman sisältöjä kohtaan. Otin selvää Vain ja hänen soittotyylinsä taustoista. Selvitin oppilaalle, että Vain-soittotyylillä on saanut pitkälti vaikutteita Frank Zappan musiikista, ja että se sisältää lukuisasti elementtejä useista tyylilajeista sekä useassa kohdassa duurin moodien käyttöä. Kuuntelimme ja analysoimme myös oppilaan kanssa kitaratunneilla erilaisia Zappan ja Vain-kappaleita. Näiden tekemieni selvitysten ja perustelujen myötä oppilaan kiinnostus heräsi aiemmin hänelle vastenmielisiä sisältöjä kohtaan, sillä hän alkoi kokea näiden sisältöjen opiskelun hyödylliseksi.

6 Epämukavuusalueelta opittujen sisältöjen hyödyntäminen sekä niiden avulla mukavuusalueen vahvistaminen

Epämukavuusalueelta opittuja sisältöjä voi hyödyntää monin tavoin sen hyödyn lisäksi, jonka oppilas saa soittajana tyylilajien ja erilaisten tekniikoiden hallinnan, eli monipuolistumisen suhteen. Kun oppilas on ottanut haltuun sisältöjä epämukavuusalueeltaan, voi hän joko itse tai opettajan rohkaisusta hyödyntää näitä sisältöjä myös omalla mukavuusalueellaan. Epämukavuusalueella vierailu voi myös avata oppilaalle uusia ovia, kokonaan uusia maailmoja, edesauttaa musiikin hahmottamista ja laajentaa oppilaan osaamista ja oman identiteetin löytämistä.

Oppilaan epämukavuusalueen sisältöjä voi hyödyntää myös oppilaan mukavuusalueella. Esimerkiksi heavy-rock -kitaristi voi saada valtavan määrän uusia ”lickejä”, uutta näkemystä rytmin ja harmonian käsittelyyn ja monipuolisuutta fraaseeraus- ja improvisointitaitoihin, joita hän voi käyttää myös heavy-rock -musiikissaan. Näin voi kehkeytyä myös uudenlaista musiikkia ja uudenlaisia soittajia. Toisaalta esimerkiksi teorian hallinta voi edesauttaa ja helpottaa musiikillisten ilmiöiden, kuten sointuprogressioiden ja melodiakulkujen hahmottamista myös

musiikissa, jota oppilas kuuntelee ja soittaa mielellään. Tämä puolestaan helpottaa korvakuulolta kappaleiden opettelussa ja kokonaiskuvien hahmottamisessa.

7 Pohdinta

Opettajalla on runsaasti työkaluja oppilaan rohkaisemiseksi tämän epämukavuusalueen sisältöjen pariin sekä tämän ohjaamiseen näiden sisältöjen parissa työskenneltäessä. Hyvät yleiset opetustilanteiden ja opettaja-oppilas-suhteen lähtökohdat edesauttavat oppilaan yleistä motivaatiota, luottamusta opettajaan ja valmiutta innostua uusista asioista. Kun lähtökohdat ovat suotuisat ja opettaja tuntee tapoja herättää oppijassa kiinnostusta ja motivaatiota sekä tukea ja ylläpitää niitä, myös oppijan ohjaaminen tämän epämukavuusalueella helpottuu.

Opettaja voi ohjata ja kannustaa oppilasta epämukavuusalueen sisältöjen pariin, ja näitä sisältöjä voidaan hyödyntää oppilaan kehityksessä monin tavoin. Samalla, kun oppilaalle avautuu uusia näkökulmia ja maailmoja uusia asioita opiskeltuaan, hänen kokonaisvaltainen musiikin ja oman instrumentin ymmärtäminen ja tyylilajituntemuksensa laajenee. Oppijan epämukavuusalueelta, esimerkiksi jostakin tälle entuudestaan tuntemattomasta tyylilajista poimittuja sisältöjä voidaan usein yhdistää myös oppijan mukavuusalueen sisältöihin. Opettaja voi rohkaista oppilasta tähän sekä esitellä ja avata oppijalle uusia mahdollisuuksia ja näkökulmia.

Parhaimmillaan epämukavuusalueen ja vähemmän vahvojen alueiden yhdistäminen oppilaan vahvuusalueeseen sekä oppilaan mukavuusalueen vahvistaminen ja monipuolistaminen voi synnyttää uudenlaista musiikkia ja uudenlaisia soittajia. Esimerkiksi oppijan ollessa kiinnostunut rock-musiikista, voi hän funk-rytmiikkaa opiskeltuaan yhdistää funk-elementtejä mieleiseensä rock-musiikkiin ja omaan rockin soittotekniikkaansa. Uudenlainen musiikki ja uudet tyylilajit syntyvät usein rajoja rikkomalla ja aiemmin olemassa olleita tyylilajeja yhdistelemällä.

Opettajalla on tässä kaikessa suuri rooli. Instrumenttiopetuksessa opettaja on useimmiten oppilaan lähin ja tärkein ohjaaja ja mentori. Tässä opinnäytetyössä esitetyt havainnot ja tutkimus keskitettiin ja sovellettiin instrumenttiohjaukseen ja useaa asiaa tarkasteltiin kitarapedagogin näkökulmasta, mutta esiteltyjä työkaluja voitaneen soveltaa myös muiden instrumenttien opetukseen ja yksilökohtaiseen opetukseen ylipäätään.

Lähteet

- Ahonen, K. 2004. Johdatus musiikin oppimiseen. Helsinki: Finn Lectura.
- Faria, N. 2011. The Brazilian Guitar Book. No place: Sher Music.
- Harju, A. 2013. Oppijalähtöinen soitonopetus. Musiikin koulutusohjelma. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö.
- Härkönen, J. & Pesonen, E. 2020. Kuinka rohkaista oppilasta epämuikavuusalueelle. Karelia ammattikorkeakoulu. Open-Stage -verkkoartikkelin käsikirjoitus. 27.04.2020.
- Jun, E. 2018. The Importance of Music Theory. Verkkoartikkeli. <https://www.libertyparkmusic.com/the-importance-of-music-theory/>. 27.4.2020.
- Juuti, K. & Lavonen, J. 2018. Opettaja voi tukea oppilaan kiinnostuksen kehittymistä. Teoksessa Salmela-Aro, K (toim.). Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 197–210.
- Lankinen, A. & Haapala, R. 2019. Teknologian hyödyntäminen soitonopetuksessa. Jyväskylän ammattikorkeakoulu. Open-Stage -verkkoartikkeli. <https://verkkolehdet.jamk.fi/openstage/2019/06/teknologian-hyodyntaminen-soiton-opetuksessa/>. 27.04.2020.
- Lerkkanen, M.K. & Pakarinen, E. 2018 Opettajan merkitys oppimismotivaatiolle. Teoksessa Salmela-Aro, K (toim.). Motivaatio ja oppiminen. Jyväskylä: PS-Kustannus, 181–196.
- Moilanen, N. 2017. Musiikinteoria osana musiikinopetusta – tarvitaanko sitä? Musiikkikasvatuksen koulutus. Oulun yliopisto. Kandidaatintyö.
- Peda.net. Ei vuosilukua. Fuusiojazz – 70-luku. Oppimateriaalit. <https://peda.net/porvoo-borg%A5/oppilaitokset/linnajoenkoulu/ol2/musiikki/9-musiikki/fj7>. 20.4.2020.
- Pirttimaa, O. 2018. ”Pitäisihän näitä muistaa soittaa...”: mielekkäämpää ja hyödyllisempää asteikkojen harjoittelua edistyneille sellisteille. Esittävät taiteet/musiikki. Turun ammattikorkeakoulu: Opinnäytetyö.
- Spencer, R. Ei vuosilukua. The Importance of Knowing Different Genres. Verkkoartikkeli. <https://www.guitarnoise.com/lessons/the-importance-of-knowing-different-genres/>. 27.04.2020.
- Yli-Luoma, P.V.J. 2003. Hyvä Opettaja. Sipoo: International Multimedia & Distance Learning.